

جلال پور فعال و کارشناس اقتصادی مطرح کرد؛

برای صادرات اهمیت و ارزش قائل نمی‌شوند!

❖ دست‌هایی نمی‌گذارد بازار ارز اصلاح شود ❖ تصمیمات گمرک برای پسته مشکل ایجاد می‌کند

❖ محمد لطیف‌کار

در شرایطی که همه ارکان اقتصاد ایران بیش از هر زمان دیگری به درآمدهای غیرنفتی و توسعه صادرات وابسته است، صادرکنندگان کشور همچنان با موانع متعددی در مسیر فعالیت خود روبه‌رو هستند؛ از نوسانات نرخ ارز و چالش تعهد ارزی گرفته تا مصوبات و بخشنامه‌های غیرکارشناسی دولتی و مشکلات نقل و انتقال پول و جابه‌جایی محموله‌های صادراتی. همه این چالش‌ها دست به دست هم داده تا کار را برای فعالان این حوزه دشوارتر کند.

محسن جلال‌پور - رئیس سابق اتاق‌های بازرگانی ایران و کرمان ریشه همه این مشکلات و حتی اختلال‌هایی که در نظام اقتصادی کشور وجود دارد را یک موضوع می‌داند و آن این‌که اساسا در کشور ما صادرات اولویت نیست و اهمیت و نقش آن درک و پذیرفته نشده است.

شرکت گسترش بازرگانی کرمان که توسط جلال‌پور راه‌اندازی شده و ایشان اکنون رئیس هیات مدیره آن هستند، بر یکی از مهم‌ترین و حساس‌ترین اقلام صادراتی ایران یعنی مغز سبز پسته متمرکز است. پنجشنبه ۲۴ مهرماه طی مراسم ویژه‌ای که به مناسبت روز ملی صادرات در اتاق بازرگانی استان کرمان برگزار شد، از این شرکت به‌عنوان صادرکننده نمونه در سال ۱۴۰۲ تجلیل شد. کسب این عنوان بهانه‌ای شد تا باری دیگر، دغدغه‌های این کارشناس و فعال اقتصادی کرمان را بازتاب دهیم.

وی در گفت‌وگو با استقامت با بیان اینکه در مجموع، شرکت ما در طول سال‌های اخیر که مکرر به‌عنوان صادرکننده نمونه استانی و ملی برگزیده شده بالغ بر ۲۰ دفعه شده است، اظهار کرد: «طی سال‌های اخیر به‌طور مداوم جزو صادرکننده‌های نمونه انتخاب شده‌ایم، البته به این دلیل نیست که ما در زمینه صادرات بیشتر یا بهتر از دیگران صادر می‌کنیم. تنها تفاوتی که با دیگر صادرکنندگان، به‌ویژه از سال‌های ۹۷ به بعد داریم این است که ما با کارت بازرگانی خودمان صادر و تعهد ارزی را هم پرداخت می‌کنیم. همین الان ما بیش از ۹۰ درصد از تعهدات صادراتی را تسویه کرده‌ایم و جزو معدود شرکت‌هایی هستیم که نه‌تنها هیچ بدهی‌ای نداریم بلکه از میزانی که بانک مرکزی اعلام کرده چند درصد بالاتر هم تسویه‌حساب را انجام داده‌ایم. اغلب شرکت‌های دیگر معمولا به دلیل همین مسئله تعهد ارزی نمی‌توانند با کارت خودشان صادر کنند و با وجودی که گاهی چندین برابر ما هم صادرات دارند اما میزان صادرات‌شان بین کارت‌های بازرگانی متعدد توزیع می‌شود. ما اما این وضعیت را نداریم و در سال‌های اخیر به‌طور مستمر به‌عنوان صادرکننده نمونه استانی معرفی شده‌ایم».

وی در پاسخ به این پرسش که در سطح کشور هم آیا تاکنون توانسته‌اید این عنوان را کسب کنید؟ گفت: «در سطح کشور تاکنون چهار مرتبه صادرکننده نمونه شده‌ایم. از سال ۹۷ و با گذاشتن تعهد ارزی ما نتوانستیم در رویداد صادرکننده نمونه کشوری شرکت کنیم؛ اگر هم شرکت کنیم امکان انتخاب شدن نداریم چون در حوزه خشکبار کسانی هستند که صادرات خیلی

بیش‌تری نسبت به ما دارند».

آشفته‌بازار ارز

این کارشناس و فعال اقتصادی در پاسخ به پرسشی درباره چالش‌ها و موانع صادرات در ایران گفت: «اینکه در حوزه صادرات چه مسائلی و چه مشکلاتی داریم را سال‌هاست که می‌گوییم و شما رسانه‌ها می‌نویسید. در سخنرانی‌های متعدد از جمله در روز صادرات هم به این مسائل اشاره می‌شود».

وی افزود: «به‌نظر من مهم‌ترین مسئله امروز ما این است که هنوز متوجه اهمیت صادرات در کشور نیستیم. شاید مثلاً رئیس سازمان توسعه تجارت یا بعضی از مسئولین این اهمیت را درک کرده باشند اما در کل، صادرات برای مجموعه‌های کلان کشور اهمیت جدی ندارد».

وی ادامه داد: «یادم هست در دوره‌هایی که به‌عنوان نایب رئیس اتاق ایران یا رئیس اتاق ایران یا گاهی رئیس اتاق کرمان در جلساتی با روسای کل بانک مرکزی شرکت می‌کردم، عمده صحبت‌شان این بود که ما مسئول صادرات نیستیم، مسئول تورم هستیم و نرخ ارز، کنترل ارز، نرخ صنعتی ارز، پایین آوردن قیمت ارز و خرید ارز به قیمت پایین‌تر از قیمت واقعی و کنترل بازار برای حفظ تورم بر ما واجب است. هر آنچه که ما توضیح می‌دادیم که اگر صادرات افزایش پیدا کند مسلماً ارز بیش‌تری وارد کشور می‌شود و به صورت خیلی مشخص، در فرایند عرضه و تقاضا، قیمت ارز هم پایین می‌آید باورپذیر نبود. حتی در سالی که ناگهانی ارز آزاد را برداشتند و ارز ۴۲۰۰ تومانی را تعریف کردند، خود آقایان اذعان کردند که میزان تقاضا برای واردات چند برابر شد. دلیل این وضعیت واضح است؛ وقتی ارز ارزانی به واردات داده می‌شود، تقاضا برای واردات افزایش می‌یابد. وقتی ارز را از صادرکننده ارزان می‌خرید عرضه ارز کم‌تر می‌شود. این، عکس‌نیازی است که کشور دارد».

وی خاطر نشان کرد: «به جای آنکه عرضه را زیاد و تقاضا را کم کنیم، به گونه‌ای در کشور عمل می‌شود که عرضه پایین می‌آید

چون صادرات چندان انجام نمی‌شود». جلال‌پور با اذعان به شرایط غیرقابل رقابت در بازارها برای صادرکنندگان واقعی افزود: «از طرفی، چون ارز ارزانی برای واردات اختصاص پیدا می‌کند، تقاضا برای واردات بالا می‌رود و همین، عملاً بازار دومی ایجاد می‌کند، در حالی که اگر برای مدتی این روال را متوقف می‌کردند و اجازه می‌دادند که صادرکننده به قیمت واقعی ارز خود را بفروشد و واردکننده هم به قیمت واقعی ارز مورد نیاز را بخرد، هم صادرات افزایش پیدا می‌کرد، هم این جریان مصنوعی خرید و تقاضای ارز برای وارداتی که انجام نمی‌شود یا واردات بی‌دلیلی که صورت می‌گیرد متوقف می‌شد و با کاهش تقاضا، ارز هم به یک قیمت تعادلی می‌رسید».

وی ادامه داد: «ما متأسفانه دست‌هایی در کار است که اجازه چنین اتفاقی را نمی‌دهد. من اصلاً این را به حساب ندانستن راه‌حل درست از سوی تصمیم‌گیران نمی‌گذارم». وی اظهار کرد: «همواره این‌گونه بوده که هر زمان ما صادرکنندگان تلاش کردیم تا مسئولان و تصمیم‌گیران را درباره اهمیت این موضوع و به‌کارگیری روش و راهکار درست توجیه و اقناع کنیم، باز نیروهایی که واردکنندگانی پشت پرده فعالیت آن‌ها هستند و منافع بسیار سنگینی هم از طریق این بازار کسب می‌کنند شرایطی را ایجاد کردند که قانون به سرعت برداشته شده و روال اشتباه از سر گرفته شده است».

گمرک سد راه پسته

جلال‌پور گفت: «آنچه که درباره نرخ ارز گفتم تنها یک شاهد مثال بر این است که در کشور برای صادرات اهمیتی قائل نیستند. نمونه‌های متعدد فراوانی برای اثبات این ادعا داریم».

وی فرایندی که برای صادرات در کشور تعریف شده را نیز به‌عنوان یک مثال دیگر ذکر کرد و توضیح داد: «روال کار صادرات را مرور کنید و ببینید یک صادرکننده چند امضا باید بگیرد؟ به‌تازگی در مورد صادرات پسته سه شرط جدید لحاظ کرده‌اند؛ یکی اینکه باید مبلغی را در گمرک به‌عنوان

اضافه‌پرداخت آب بردازیم در حالی که مشخص نیست که آیا صادرکننده این اضافه‌پرداخت را انجام داده یا تولیدکننده؟ انگار هر جا که دست‌شان به تولیدکننده نمی‌رسد، صادرکننده را در گمرک تحت فشار می‌گذارند».

وی افزود: «شرط دیگری که گذاشته‌اند این است که صادرکننده باید کالا را در انباری در گمرک دپو کند تا نمونه‌برداری از آن صورت گیرد. این شرط بسیار نادرست و نابه‌جاست چون اصلاً چنین امکانی وجود ندارد که صادرکننده محموله خود را در گمرک دپو کند. صادرکننده شب و روز تلاش می‌کند تا گواهی‌ها و مجوزها و امکانات لازم را تأمین کند که هرچه زودتر محموله را به سمت بازار مقصد روانه کند. حالا می‌گویند باید محموله در گمرک بماند آن هم در شرایطی که صادرکننده دسترسی‌ای به آن ندارد. ضمن اینکه اصلاً گمرک چنین فضایی برای انبار کردن محموله‌ها به‌منظور نمونه‌برداری ندارد و به صادرکنندگان گفته خودشان باید چنین مکانی را در گمرک بسازند».

رئیس سابق اتاق بازرگانی ایران چنین تصمیماتی را سطحی و فاقد پشتوانه کارشناسی و اجرایی دانست و اظهار کرد: «چنین مصوباتی را صادر می‌کنند و صادرکننده هم باید تمکین کند».

وی با بیان اینکه اجرای این مصوبه مانع و چالش جدی بر سر راه صادرات پسته ایجاد خواهد کرد، افزود: «شرط دیگری که امسال لحاظ کرده‌اند وزن بسته‌های صادراتی است».

حرکت برخلاف بازار جهانی

این کارشناس اقتصادی در این‌باره توضیح داد: «همه دنیا به سمت بسته‌بندی‌های بزرگ در پسته و خشکبار رفته‌اند؛ در آمریکا بسته‌بندی ۵۰۰ کیلوپی تا دو تنی رواج یافته است. گونی‌های صادراتی ما پیش از این ۵۰ کیلوپی بود. گفته‌اند از امسال باید کارتن‌های ۱۰ کیلوپی استفاده شود. چنین اقدامی امکان‌پذیر نیست؛ استفاده از این حجم بالای کارتون به‌دنبال خود هزینه‌هایی دارد. این کارتن‌ها در مقصد مصرف نمی‌شود و برای معدم کردن مشکلاتی ایجاد خواهند کرد. بارگیری و تخلیه و جابه‌جایی این کارتن‌ها هم هزینه زیادی خواهد داشت. ضمن اینکه به‌دلیل ابعاد و وزن کارتن‌ها، امکان سرفت آن نیز در بنادر بالا می‌رود».

وی تصریح کرد: «وقتی اهمیت صادرات را ندانیم چنین مشکلاتی برای صادرکنندگان ایجاد می‌کنیم». جلال‌پور ادامه داد: «اگر این اهمیت و نقش به‌خوبی درک شود به‌دنبال تسهیل صادرات و دلگرم کردن صادرکنندگان می‌روند نه اینکه مدام شرایط را با تصمیمات نسنجیده سخت‌تر کنند».

اکسیر نجات‌بخش

وی گفت: «این یک واقعیت غیرقابل انکار است که کشور اگر بخواهد از مشکلات اقتصادی و تورم و رکود عبور کند نیاز به تولید دارد و در نتیجه تولید هم صادرات است. تولید صرفاً برای تأمین بازار داخل چه فایده‌ای دارد؟ ۸۵ درصد از محصول پسته ایران صادر می‌شود. اگر یک سال صادر

نشود، سال بعد شاید حتی از درخت هم چیده نشود چون بازار داخل کشش میزان تولید را ندارد».

رئیس سابق اتاق کرمان با تأکید بر اینکه تولیدی که در پیچه و راه خروج نداشته باشد، امکان ادامه ندارد، افزود: «اگر به دنبال افزایش تولید و اشتغال در کشور هستیم لازمه‌اش این است که برای آنچه که تولید می‌شود بازار فروش و صادرات داشته باشیم».

وی ادامه داد: «متأسفانه هنوز در کشور ما جا نیفتاده که همه اهدافی را که در حوزه تولید و رشد اقتصادی و اشتغال و برون‌رفت از رکود و برون‌رفت از فضای تورمی دنبال می‌کنیم زمینه و لازمه‌اش صادرات است. باید بازار جهانی داشته باشیم تا آنچه را که تولید می‌کنیم، بعد از تأمین بازار داخل، به این بازارها فروخته شود. وقتی به این اصل اساسی و مهم توجه نمی‌کنیم، تولیدات ما بی‌مصرف روی دست تولیدکنندگان می‌ماند. ببینید ما چه آمار بالایی کارخانه در کشور داریم که با یک‌سوم، یک‌چهارم یا نصف ظرفیت فعالند. همین الان اطلاعاتی که ما داریم نشان می‌دهد که در ایران بیش از یک کشور صنعتی مثل آلمان فضای مسقف برای صنعت داریم. این فضای مسقف چه فایده‌ای دارد؟ اینکه مدام سوله تولید کنیم چه کمکی به اقتصاد کشور و جامعه می‌کند؟ شهرک‌های صنعتی را ببینید که چند درصد از واحدهای آن‌ها فعالند؟ این‌طور نیست که نخواهند کار کنند. سرمایه‌گذاری انجام داده‌اند که به تولید برسند اما بازار فروش ندارند». وی بیان کرد: «در مجموع باید بگویم همه این مشکلات به این برمی‌گردد که در کشور مفهوم و ارزش و اهمیت صادرات را درک نکرده‌ایم، این در حالی است که صادرات وقتی رونق بگیرد، مثل یک لکوموتیو، سایر بخش‌های اقتصادی را نیز حرکت می‌دهد».

جلال‌پور با تأکید بر اینکه تجارت، لوکوموتیو و پیشران توسعه و رشد اقتصادی است، افزود: «در تجارت هم اولین اصل، حضور در عرصه بین‌الملل و صادرات و واردات است».

وی یادآور شد: «صادرات باید در کشور اولویت باشد تا با ارز صادراتی بتوان واردات موردنیاز را هم انجام داد».

وی ادامه داد: «در کشور، تولید و اشتغال و جلوگیری از نرخ تورم و دهها مسئله دیگر را می‌بینند ولی موضوع اصلی یعنی فروش تولیدات و صادرات را نمی‌بینند».

این صادرکننده باسابقه پسته با تأکید مجدد بر اینکه اصلی‌ترین مسئله و نیاز کشور صادرات است اما نادیده گرفته می‌شود، اظهار کرد: «همین که این اصل و اولویت را نادیده می‌گیرند، باعث شده در اقتصاد کشور مدام شاهد اختلال‌های جدی باشیم».

وی با بیان اینکه فهرستی طولانی از چالش‌ها و موانعی داریم که بر سر راه صادرات ما قرار گرفته و صادرکنندگان واقعی را زمین‌گیر کرده است، گفت: «دلیل اصلی این چالش‌ها هم همان است که از ابتدای این گفت‌وگو بر آن تأکید کردم؛ قدر و اهمیت و ارزش صادرات در کشور نادیده گرفته شده است».